

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/169389>

Please be advised that this information was generated on 2019-06-02 and may be subject to change.

Colofon

TMA 56, 2017
28ste jaargang
Prijs los nummer €12,-

Het *Tijdschrift voor Mediterrane Archeologie* is een onafhankelijk tijdschrift dat aandacht besteedt aan actueel archeologisch onderzoek in de mediterrane wereld, in het bijzonder verricht vanuit Nederland en België. Het overnemen van artikelen is toegestaan mits met bronvermelding. Bijdragen van lezers kunnen al dan niet verkort door de redactie worden geplaatst.

TMA verschijnt twee keer per jaar. Opgave kan schriftelijk of via onze website. Een abonnement kost €20,-. Studenten betalen €15,- (onder vermelding van studentnummer). Het abonnement loopt van 1 januari tot en met 31 december en wordt automatisch verlengd, tenzij een maand van tevoren schriftelijk is opgezegd.

Adres:
Tijdschrift voor Mediterrane Archeologie
Poststraat 6
9712 ER Groningen

Bankgegevens:
Stichting ter Ondersteuning Oudheidkundig Onderzoek
IBAN: NL14INGB0005859344
BIC: INGBNL2A

KvK: 41014777

TMA online:
– tijdschrift@mediterrane-archeologie.nl
– mediterrane-archeologie.nl
– rug.academia.edu/TMATijdschriftvoorMediterraneArcheologie
– facebook.com/mediterranearcheologie

Redactie:
Remco Bronkhorst (hoofdredacteur), Yannick de Raaff, Tamara Dijkstra, Jord Hilbrants, Judith Jurjens, Rian Lenting, Jörn Seubers, Simon Speksnijder, Jan Ferco van der Weg, Caroline van Toor, Theo Verlaan, Anne-Jan Wijnstok, Sarah Willemsen, Evelien Witmer

Gasthoofdredacteurs:
Frits Heinrich & Annette M. Hansen

Adviesraad:
Prof. dr. P.A.J. Attema (RUG)
Prof. dr. G.J.M.L. Burgers (VU)
Prof. dr. R.F. Docter (UGent)
Prof. dr. E.M. Moormann (RU)
Dr. J. Pelgrom (KNIR)
Prof. dr. J. Poblome (KULeuven)
Prof. dr. M.J. Versluys (UL)
Dr. G.J.M. van Wijngaarden (UvA)

Ontwerp omslag: Evelien Witmer
Opmaak binnenwerk: Hannie Steegstra

TMA komt tot stand in samenwerking met Barkhuis Publishing, Eelde

ISSN 0922-3312
81999/SOOO

Inhoudsopgave

Artikelen / Articles

Graantransport en graanprijzen in Ramessidisch Egypte. Het recto van P. Amiens en P. Baldwin gekwantificeerd <i>Frits Heinrich & Paul van Pelt</i>	1
Dietary reconstruction in Early Iron Age Greece using carbon and nitrogen isotope analysis <i>Eleni Panagiotopoulou</i>	13
Hongersnood, ziekte en demografie in de Romeinse mediterrane wereld <i>Paul Erdkamp</i>	18
Peperduur of gemeengoed? Peperconsumptie in het Romeinse Rijk gekwantificeerd <i>Frits Heinrich & Merit Hondelink</i>	22
Fuel in ancient food production <i>Robyn Veal</i>	32
<i>Vinea uel arbustum?</i> Wijnteelttechnieken in Romeins Italië <i>Dimitri Van Limbergen</i>	38
Pompeii, a fully urban society: charting diachronic social and economic changes in the environmental evidence <i>Charlene Murphy</i>	45
The role of chicken in the medieval food system: evidence from Central Italy <i>Chiara A. Corbino, Claudia Minniti, Jacopo De Grossi Mazzorin & Umberto Albarella</i>	50
'Impressions' of the Mamluk agricultural economy. Archaeobotanical evidence from clay ovens (ṭābūn) at Tall Ḥisbān (Jordan) <i>Annette M. Hansen, Bethany J. Walker & Frits Heinrich</i>	58
English summaries	70
Recensies / Reviews	
War and Society in Early Rome: from Warlords to Generals <i>Peter Attema</i>	73

Vervolg Recensies / Reviews continued

Ricerche sui Villaggi nel Lazio dell'età Imperiale alla Tarda Antichità <i>Gijs Tol</i>	75
A Companion to Food in the Ancient World <i>Annette M. Hansen</i>	78
Middle Egyptian Literature Eight Literary Works of the Middle Kingdom <i>Judith Jurjens</i>	81
Archaeology of Food – an Encyclopedia <i>Frits Heinrich</i>	84
Roman military architecture on the frontiers: armies and their architecture in Late Antiquity <i>Frank Beijaard</i>	86
The Material Life of Roman Slaves <i>René Brandhoff</i>	89

Introducties / Introductions

Innovating objects. The impact of global connections and the formation of the Roman Empire (ca. 200-30 BC) <i>Onderzoeksproject Vici (NWO, UL), Miguel John Versluys (projectleider)</i>	92
Tradities van macht in tijden van transitie. Romeinse macht in veranderende samenlevingen (50 voor Christus - 565 na Christus) <i>Onderzoeksproject Vici (NWO, RU), Olivier Hekster (projectleider)</i>	93
De impact van de bevolkingstoename op de rurale samenleving in Magna Grecia gedurende de Hellenistische periode <i>Promotieonderzoek (RUG), Tineke Roovers</i>	94

Tradities van macht in tijden van transitie. Romeinse macht in veranderende samenlevingen (50 voor Christus - 565 na Christus)

Onderzoeksproject Vici (NWO, RU), Olivier Hekster (projectleider)

Tradities beïnvloeden manieren waarop nieuwe regeersystemen worden gecommuniceerd, bestreden en geaccepteerd in veranderende samenlevingen. Hoe dit proces werkt is een grote historische vraag, met implicaties voor de analyse van machtsrepresentatie in heden en verleden. Vaak wordt gesuggereerd dat machtshebbers door zogenoemde *invention of tradition* proberen om traditioneel voor te komen. Maar monarchen konden niet zomaar hun eigen beeld uitvinden. Recent onderzoek maakt duidelijk dat er in de Romeinse wereld sterk uiteenlopende lokale verwachtingen waren over wat machthebbers moesten doen, en hoe ze zichzelf zouden moeten presenteren. Deze verwachtingen konden na verloop van tijd veranderen en niet alle 'media' die ter beschikking stonden aan keizers (munten, portretten, teksten of monumenten) waren even geschikt om bepaalde beelden over te brengen.¹ Deze processen vormen een kernaspect van de Romeinse (politieke) cultuur, en kunnen het best via longitudinaal onderzoek geanalyseerd worden. Dit project is een van de eerste pogingen daartoe.

In dit project wordt een nieuwe benadering gebruikt die longitudinale historische analyse combineert met een innovatief interdisciplinair theoretisch kader. Iconografische en conceptuele ontwikkelingen worden over een lange periode in antieke 'media' getraceerd, met als doel te analyseren welke beperkingen tradities oplegden aan de presentatie van Romeinse machtshebbers. Deze methodologie maakt het mogelijk om het multidimensionale kader waarin Romeinse heerschappij vorm kreeg te herkennen. Het project bekijkt de periode van 50 voor Christus tot 565 na Christus, waarmee het begin van de keizerlijke macht, grote historische transformaties en de laatste poging tot de hereniging van het Romeinse Rijk wordt omvat. Het is daarmee een ideale casus om in een samenleving die gedomineerd werd door traditie, maar politiek en cultureel in een flux zat, de presentatie van macht te analyseren.

Bevindingen zullen worden geanalyseerd aan de hand van de noties van 'shared fields of experience' en 'anchoring', ontleend aan communicatietheorie en sociale psychologie. Om communicatie te laten functioneren moet er een gedeelde cultuur zijn of ontwikkeld worden. Macht kan alleen begrepen worden door gedeelde noties en verwachtingen. Door machtsposities in bekende kaders te plaatsen – door verwijzingen naar het verleden – legitimeerden heersers zich. Dit kan geanalyseerd worden als verankering. Daarbij wordt de term in dit project gedefinieerd als een proces dat mensen helpt cognitieve houvast te krijgen binnen veranderende situaties. Nieuwe ontwikkelingen moeten verbonden worden met wat mensen verwachten, waarderen en begrijpen.²

Vanuit dit conceptuele kader kan onderzocht worden welke rol de evocaties van traditionele noties speelden bij het formuleren en begrijpen van veranderende systemen van heerschappij. De belangrijkste hypothese is dat zowel heersers als onderdanen probeerden situaties met grote veranderingen te verankeren in bekende contexten. Het lijkt zinvoller te praten over de identificatie van relevante tradities om situaties te begrijpen dan over het uitvinden van tradities om situaties naar de eigen hand te zetten. Systemen van heerschappij die het eenvoudigst werden verankerd in (veranderende) tradities zullen het meest succesvol zijn geweest. Door 'verankering' en 'gedeelde ervaringen' te combineren om een historisch proces te analyseren, wordt het mogelijk te begrijpen hoe nieuwe machtssystemen werden aangevochten en erkend in de veranderende samenleving van het antieke Rome.

Het resultaat van het project zal nieuwe inzichten leveren in politieke en maatschappelijke machtsstructuren in een belangrijke historische periode. Deze kunnen gebruikt worden als blauwdruk om systemen van heerschappij in andere samenlevingen te analyseren.

Olivier Hekster is hoogleraar Oude Geschiedenis aan de Radboud Universiteit, onderzoeksdirecteur van het instituut voor Historische, Literaire en Culturele Studies (HLCS), en voorzitter van het internationale netwerk Impact of Empire. Recentelijk publiceerde hij *Emperors and Ancestors. Roman Rulers and the Constraints of Tradition* (Oxford University Press 2015).

Eindnoten

- 1 Hobsbawm, E. & Ranger, T. (red.) 1983, *The invention of tradition*, Cambridge University Press, Cambridge; Hekster, O. 2015, *Emperors and ancestors. Roman rulers and the constraints of tradition*, Oxford University Press, Oxford.
- 2 Carey, J.W. 2009, "A cultural approach to communication" in *Communication as culture: Essays on media and society*, (red.) J.W. Carey, pp. 11-12; Kahneman, D. 2011, *Thinking fast and slow*, Farrar, Straus and Giroux, New York. *Anchoring Innovation* is de nieuwe onderzoeksagenda van OIKOS, de Nationale Onderzoeksschool voor Klassieke Studies in Nederland: www.ru.nl/oikos/anchoring-innovation/.